רשמה ל.ג.

# ישיבת ועדת החוץ

ירושלים, 19.12.56

משתתפים: א. אבריאל, ל. אשכול, ש. אביגור, ס. ארגוב, ד. בן-גוריון, ר. ברקת, ע. גוברין, ד. יוסף, י. כסה, פ. לבון, מ. במיר, ש. שזר, י. שפרינצק, מ. שרת.

היו"ר: ג. יוספטל

סדר-היום: סקירת ד. בן-גוריון על המצב המדיני והבטחוני ודיון.

<u>היו"ר ג. יוספטל:</u> פותח את הישיבה.
חברים, אתם יודעים שהמזכירות קבעה ועדה לעניני חוץ של 23 חברים, ובעצם ג. מאירסון היא היו"ר, אך היא תשוב רק בשבוע הבא. אנחנו רוצים להתאסף כמה שאפשר יותר, כי קיימת הרגשה כללית שאנחנו צריכים פורום לדיון בעניני חוץ. מאז שהוועדה המדינית הקודמת פורזה התחזקה הרגשה הזאת עוד יותר.

ביקשתי את הח' בן-גוריון שיפתח היום בסקירה ולא רק ישיב לשאלות.

<u>ד. בן-גוריון:</u> אני ביקשתי שיהיו שאלות ותשובות, כי עד כמה שידוע לי הדברים ידועים לכולם, אך הח' יוספטל עמד בשלו וחייב הייתי לקבל דעתו.

זה מתחיל ממבצע סיני ולא אעמוד על זה. נדמה לי שאין בתוכנו איש שמערער על המבצע או מתחרט עליו. למבצע הזה צלוו דברים מהחוץ, ועל אלה לא אדבר, שהיו להם כל-מיני השפעות על מהלך העניינים.

אתם יודעים שעצרת או"ם גינתה אותנו וגם את אנגליה וצרפת, הפעם כמעט פה-אחד, רק אנחנו נמנענו או הצבענו נגד. אבל אני יודע שרבים המגנים, ולא רק אירופים, האומרים שהיינו מוכרחים לעשות מה שעשינו ואילו הם היו במקומנו היו עושים זאת, אבל לא יגידו זאת בגלוי. אינני רוצה בזה להתעלם מחומר הדבר, כי היום זה כבר 80 מדינות, אז היו 79, וזה לא דבר קטן.

במועצת ההסתדרות נסיתי קצת להסביר את עמדת האסיאתים ואנחנו כועסים מאד עליהם, רציתי שנבין את מצבם, גם על זה לא אעמוד כאן. יש סיבות שהם היו מוכרחים להזדהות בכל תנאי עם נאצר.

אני אומר בקיצור מה הן התוצאות החיוביות ומה הן התוצאות השליליות: א) השמדו כל בסיסי ההתקפה המצרית בסיני. נאצר פרסם מאמר שבו הוא מראה שהיה לו נצחון גדול בסיני, יבושם לו. אני בטוח שלא להמוני העם, אבל למעמד הבינוני ולאינטליגנציה האמת תגיע, אם על-ידי המוני השבויים שישובו פעם, אם על-ידי השידור השבועי שלנו או על-ידי אנשים מאירופה שבאים לשם או אנשים שלהם שנוסעים לאירופה. מעמדו של נאצר גם במצרים וגם בעולם המוסלמי נחלש לרגל הפעולה. נתערערה האחדות הערבית עוד יותר מאשר היתה קודם. הברית הצבאית של מצרים, סוריה והירדן הכזיבה ולא פעלה. הנה היתה פעולה נגד נאצר והם לא פעלו. עלתה במידה גדולה מאד קרן צה"ל בעולם, לדעתי, קצת באי-צדק, כי היו גורמים מסייעים הפעם לנצחונות צה"ל ולא לוקחים זאת בחשבון, אבל לא אעמוד על זה.

דבר זה איננו רק חיובי, יען כי גילוי כוחו של צה"ל בכמה ארצות גם הגדילה את הפחד וגם הגבירו את השנאה, אבל בדרך-כלל העלה את מעמד ישראל בעולם. העולם מכיר שזה גורם רציני במזרח-התיכון. נתחזק הבטחון הגדול של ישראל, יען כי יש בעיה של פדאיון, שאולי עכשיו יפעלו ביתר תוקף. אני מניח שבשנה-השנתיים הקרובות אין שום חשש של מלחמה, אם כי לא יכול להיות בטחון מוחלט בעניין זה. איש לא יודע מה יקרה עם רוסיה לאחר שהיא באיזה אופן שהוא תתגבר על הונגריה ותדכא את רעידת האדמה שיש סביב רוסיה. אחת התוצאות היא שלפי שעה נתערער

ד. בן-גוריון:

מעמדה של רוסיה גם במזרח-התיכון. כרגע יש לה רק עמדה בסוריה. בתהדקו יחסינו עם צרפת. גם לדבר זה יש גם צד שלילי, כי גם בארצות אסיה היא אחת הארצות הקולוניאליסטיות, אבל ידידות צרפת למעשה בתקופה זו יותר חשובה לנו מאשר דעת קמבודיה. אמנם הידידות הזאת לא באה לרגל המבצע בסיני, היא קדמה לכך. היא החלה ביולי, כאשר השגנו הרבה נשק מצרפת שבעצם הציל אותנו מסכנת בשלון ואולי אבדון. אנחנו חבטנו את ראשנו בכותל במשך 8 חדשים אחרי העיסקה הצ'כית עד שסוף-סוף מצאנו דרך להשיג נשק בצרפת.

לפני המבצע, בשעת המבצע וודאי לאחר המבצע היה ברור שאנחנו נעמוד בפני מאבק מדיני קשה. ואני חושב שלא רק לי, אלא לכמה חברים מאתנו, בכל-אופן לי היה ברור מלפני יסוד המדינה, היו ברורים שני דברים: א) שהדברים לא יוכרעו בלי כוח צבאי; ב) שכוח צבאי בלבד לא יכריע ושאנחנו נעמוד בכמה פעמים לפני מערכות משולבות צבאיות ומדיניות. מסיבה זו אין להאריך בזה. בדרך-כלל מערכה צבאית איננה מכריעה בכלל, היא רק אחד הגורמים להכרעה. אגע אחר-כך במסיבות המדיניות, כי היה ברור שאנחנו חיים בתקופה בזאת. אילו- מדינת-ישראל היתה קמה לפני 10 שנים היה אחרת, גם אז יכלה להקים צה"ל כזה, אז הדברים היו אחרים, אז היינו חיים רק במזרח-התיכון וגם אז היינו חלשים וקטנים והיו שכנים אדירים. עכשיו אנחנו חיים בשני מעגלים: במזרח-התיכון ובעולם כולו והם קשורים זה בזה, ומה שקורה באחד לא מכריע אלא מסייע למה שקורה בשני, לפעמים האחד מכריע לפעמים השני מכריע.

אנחנו עומדים עכשיו בפני מאבק מדיני. מה הם היעדים של המאבק? אומר בקצרה. אם להגיד בפסוק אחד: שלא יחזור סטטוס-קוו-אנטה. דבר יותר מפורט, שסיני לא תשמש יותר כבסיס להתקפה. יש ספיקות רבים אם זה יעלה בידינו, אם כי סיני זה מדבר ורק עכשיו הכרתי שזה מדבר הרבה יותר מאשר הנגב; מלבד מקומות אחדים שיש אואזיסים, זה מדבר איום שאין כמוהו, אין צל של איזה ישוב באיזה מקום שהוא מסוף לעזה. אילו זה היה בידינו לא היה שום דבר אחר, אלא רק בסיס של התקפה על השכנים. אני ספק אם נצליח בדבר זה, אם כי יש הרבה חוגים בעולם שתובעים דבר זה.

דבר שני, לא להחזיק בשום/אופן את מצרים לעזה, לדעתי גם אם נצטרך לריב על-כך עם או"ם. זה עכשיו ראיתי מברק שג'מאל פאוזי אמר שהאמריקנים אמרו לו שהם יאלצו אותנו לעזוב את עזה. אם זה נכון או לא, אינני יודע. אם זה נכון - מה משמעותו, גם כן אינני יודע.

אגב, היום בעתון הערב יש דבר משובש. אני שלשום אמרתי לאבסון בולדווין, שבענין עזה אומר רק דבר אחד, שאנחנו רוצים שהמצרים לא יחזרו, לא אומר לו מה אנחנו רוצים, כי אנחנו לא החלטנו בענין זה. יש שלוש דעות, יש כאלה שאומרים שלא רצוי לנו להשאר בעזה; יש כאלה שאומרים: בכל התנאים נשאר שם, גם עם כל הקושי; יש כאלה שאומרים - זוהי בעצם ההצעה של קרוסמן, אבל לא דיברתי בשם קרוסמן - שאנחנו נשב שם אבל שתהיה מין נציב או"ם. זה רעיון חשוב, אבל משום-מה הוא ייחס את הרעיון הזה לי, אם כי איננו שלי.

הדבר השלישי, שבעיני יותר חשוב מעזה, להבטיח חופש השיט בים-סוף ולמנוע חזרת המצרים לחוף המערבי של מיצרי אילת. זה המינימום המכסימום הוא שצבאנו ישאר במפרץ שלמה, מה שקוראים שרם-א-שייך.

עכשיו אנחנו מרבים לדבר על שלום יהודי-ערבי. אני מסופק אם התנאים מוכשרים לכך. היתה באו"ם הצעה של ועדה של 3 או 5 אומות. כרגע נוטים יותר להטיל זאת על האמרשילד. לדעתי אנחנו לא נוכל לקבל אותו כמתווך בינינו לבין מצרים ובינינו לבין שאר ארצות ערב. אבל יש עוד זמן לדבר על זה.

מלים אחדות על מצב הנסיגה. המסיבים הם שנים: האמרשילד וברנס. עם ברנס מסתדרים בנקל. נשלח דיין, הם שני נבדלים ומסתדרים. אנחנו הסתדרנו אתו שאנחנו במשך השבוע הבא נסוג 25-30 קל"מ, בשבוע השני עוד 25 קל"מ. מחשבתנו היתה מקודם שלפני ה-1 בינואר לא נגיע בשום-אופן לאל-עריש. אבל לפי ההשהיות שהצלחנו להשהות עד עכשיו, אם לא יחולו איזה שינויים, כי הוא יכול להגיד: לאחר שהאנגלים יצאו מפורט-סעיד עלינו לצאת מהר יותר, אחרת הוא יקרא למושב של העצרת. אבל לפי הסידורים

ד. בן-גוריון:

שנעשו עם ברנס יוצא שנעמוד 50 ק"מ מערבה מאל-עריש בתחילת ינואר, ז"א, יותר רחוק מהארץ מהצד ההוא. אבל יכול להיות שהאמרשילד יטיל את דעתו הוא לטובת דעתו של ברנס, כי אני חושש שהוא לא יסכים למה שהוסכם עם ברנס.

מדוע נקטנו בהשהייה? א) כי אנחנו חשבנו - ומחשבה זו התאמתה במידה ידועה - שאם תהיה לנו שהות להסביר לחלק מהעולם מדוע עשינו זאת ומה אנחנו רוצים, הדבר הזה יתקבל על דעתם וזה הוכח. דעת-הקהל במידה שהיא מתבטאת בעתונות באמריקה היא לגמרי אתנו, וגם תובעת כמעט כל הדברים שאנו תובעים. כמעט כל העתונות כולה, בלי יוצא-מן-הכלל, גם חלק מה"סטייט דפרטמנט" נוטים לדעה שלנו. אבל כמובן, כי לאחר שדאלס חזר מחליטים שני אנשים, כאשר דאלס היה חולה אייזנהאור היה מכריע גם בשבילו.

אתם יודעים מה דעת אמריקה ואתם יודעים מה משקלה של אמריקה עכשיו. מעולם לא היה לה משקל כה עצום כמו עכשיו. גם באמריקה וגם בארצות אחרות במידה רבה הצלחנו לשנות את דעת-הקהל ולרכוש אותה. הארץ היחידה שעומדת נגדנו זו שוודיה, וזה משונה. היא איננה ארץ עויינת, אבל היא נוקטת אותה עמדה שנוקט האמרשילד. אם יש קשר בין עמדת שוודיה לבין עמדתו איננו יודע.

קראתם את דברי ספאק, שלא היה ידיד שלנו בימי בודין, אבל אין להסיק מזה מסקנות יותר מדי אופטימיות, יען כי הכוח המכריע בענינינו זו אמריקה.

מלבד הענינים המדיניים, הצבא התחזק וחיל השריון וחיל התותחנים התחזק מאד במערכה הזאת. שר האוצר יהיה פטור במשך שנה לפחות, אולי יותר, מכל הוצאות של רכש בשטח זה. אבל הוא קצת יצטרך לשאת בהוצאות ההחזקה, כי אם יש כלים צריך אנשים כדי לשמור עליהם.

כוח האויר שלנו הוחלש במערכה זו, כי נפלו אוירונים אחדים. גם קרה אסון אחרי המאורע והתרסק מיסטר אחד. יש הכרח לחזק את חיל האויר.

אם כי איננו רוצה לנגוע בדברים שנלוו למערכה שלנו, אבל באויר היו לנו מסייעים שסייעו בידינו. הקב"ה עזר לנו על-ידי שליחים אחרים מלבד היהודים, אבל לא מובטחת לנו עוד עזרה זו. ואמנם כוח האויר המצרי כמעט נשמד, שדות התעופה נשמדו. עד כמה שידוע לנו כמעט כל המיגים נהרסו, הם הספיקו להציל את האליושונים.

אבל נעשית עסקה סורית-רוסית. היא לא בממדים כאלה כמו שהיתה העיסקה המצרית, אבל יכולה להתחדש עיסקה רוסית-מצרית; לאחר שנאצר ישיג מאמריקה מה שהוא רוצה להשיג, הוא יכול שוב להתקשר עם רוסיה. ואנחנו נמצאים בלי חסות אוירית מספקת במקרה שיקרה משהו. למרות זאת שיש להניח שבשנה-שנתיים לא תתכן התקפה אוירית עלינו אי-אפשר לבטוח בזה ויהיה צורך לחזק את חיל האויר. שאר החילות יצאו מחוזקים.

<u>י. כסה</u>: נניח שיהיו דולרים - יש איפה לקנות?

<u>ד. בן-גוריון</u>: אפשריות להשיג הן בלתי-מוגבלות ולמעלה מהיכולת שלנו. אנחנו מוותרים עכשיו על 24 הסייברים הקנדיים. עכשיו אנחנו רק משתדלים לקבל חזרה את הכסף, וזה לא כל-כך קל, כבר שילמנו 4 מיליון דולר לחברה, אבל אני מקווה שנשיג את הכסף חזרה. בענין זה איננו תלויים באמריקה. לגבי חיל הים כפי שמתברר גם עכשיו, היו הנחות תיאורטיות גם קודם - אם יקרה איזה דבר בים נלחם באויר.

<u>היו"ר ג. יוספטל</u>: אנחנו עוברים לשאלות וגם לחוות-דעה.

<u>מ. ארגוב:</u> ברצוני לשאול מה השיקולים המונעים מסירת הודעה שאנחנו מוכנים לקבל את עזה עם הפליטים? אני רוצה במלים מספר להבהיר את שאלתי. או שמדינת-ישראל צריכה לקבל כדבר קבוע לאורך ימים שהיא לא תחרוג מגבולותיה, או שהיא חייבת לדעת שכל חריגה מגבולותיה פירושה קבלת פליטים. גם שני של בריחת הערבים מהארץ לא יתרחש. כל שעל אדמה שנרצה לקבל ניתקל בו בערבים. כיוון שאינני מניח שגבולות אלה הם לתמיד, הרי אילו הועמדנו בפני ברירה של שלום בגבולות אלה או מלחמה - הייתי חותם בשתי ידי על שלום בגבולות אלה. אינני רואה שהשגנו שלום, אולי התקרבנו אליו במידת מה. לכן, שאלתי: מה השיקול העיקרי הקובע כרגע לא למסור הודעה בקשר עם הפליטים במקרה שעזה תשאר בידינו.

אני מבין את המדיניות המוצהרת של בן-גוריון של נקיטת נוסח שלילי - המצרים לא יחזרו, אבל האם אין פירוש הדבר באמת שלטון של או"ם שם? זו נקודה מכרעת. כי אם אנחנו אומרים לא מצרים אין אנחנו אומרים בזה שאנחנו נשאר שם. דעת-הקהל בעולם לאט-לאט מתרגלת לרעיון שאם לא מצרים אז או"ם אבל לא ישראל. האמרשילד בוודאי ירצה לנסח זאת כך. האם אנו צריכים להבהיר כבר עכשיו איפה הגבול, באיזה גבול לא ניתן גם לאו"ם להכנס?

לענין הקו אבו-עגילה ואל-עריש. כל אחד מאתנו יודע שזה היה מקום הזינוק, פה היה עיקר המבצע ושם גם התגלתה כל הגבורה ושם היו הביצורים החזקים ביותר. החלטת האו"ם קשורה בשני סעיפים: בהודעה של בן-גוריון בכנסת והודעתו השניה לעם. הוא קשר את הנסיגה שלנו בתנאים מסויימים. לעת-עתה התנאי הזה איננו קיים, ואינני מדבר על ההשהייה הזמנית. התנאי היה שישראל תיסוג לאחר שייעשו סידורים מתאימים בתעלת סואץ. לעת-עתה אנחנו משהים את התקדמות הצבא, אבל בעוד שבועיים-שלשה שבועות - ראני מקבל שזמן זה נותן לנו אפשרות נוספת לעצב דעת-קהל - הנסיגה תיגמר.

שאלתי היא: האם בהגיענו לאורך הקו אבו-עגילה - אל-עריש שהוא קו הבטחון שלנו - נגיד: לא נזוז אלא אם יובטחו תנאים מסויימים. והתנאים הם: חופש השיט בסואץ ובמיצרי אילת והפסקת פעולות הפדאיון והסרת האיום של מצר - או שגם בלי זה אנחנו נמשיך להיסוג? לפי דעתי אלה שלושת הדברים המכריעים.

התרשמתי מדברי בן-גוריון ביחס ליוטבת ומפרץ שלמה, ששם ישראל נשארת והיא אף תכריז שהיא תתן שם חופש מעבר לכל העולם הערבי ואף ניתן ערבות בינלאומית - אם תידרש מאתנו - לחופש השיט לכל העולם במיצרים אלה, אבל שלטון ישראל הוא יהיה השלטון שמבטיח את החופש שם.

לפי הידיעות עמדו להקים באו"ם שתי ועדות: האחת לענייני הסואץ והשניה לענין השלום. הידיעות האחרונות הן שהאמרשילד הקפיא את דבר ~~הקמת הוועדה. אני בעד זה שהממשלה תעשה הכל למען להשאיר את ההקפאה לגבי~~

מ. ארגוב:

הקמת הוועדות. אני בעד זה שהממשלה תעשה הכל למען השאיר את ההקפאה לגבי הוועדה שנוגעת לנו. לא לזרז את ביצוע הדבר ולעשות הכל שזה לא יקום. אני מוכן להסביר מדוע.

אינני רואה אף דבר חיובי אחד במדיניות האמריקנית כלפינו מבחינת השלום. הדבר החיובי היחידי הוא שיכול להיות כי זה ימנע את הרוסים מללכת הלאה. ישנן שתי דעות. דעה אחת אומרת שמלכתחילה לא היו מעיזים ללכת. (ד. בן-גוריון: על-כך יש להודות גם לאמריקה וגם להונגרים). אבל כאשר המדובר בנו יהיה כל נסיון להגיע לשלום על חשבוננו. אני רואה שמחזירים לתחיה את נאומיו של דאלס מלפני שנתיים ומחודש אוגוסט, כל הדיבורים שחשבנו שהם נכנסו להיסטוריה ואינם קיימים יותר. יתכן שמבחינה זו עלינו להחיות גם קצת דיבורים שלנו. הייתי רוצה לדעת אם עמדת הממשלה היא להפעיל את ועדות השלום עם האמרשילד או לא?

ל. אשכול: אולי אני מנסה לתת איזו תשובה, אבל לא זו היתה כוונתי. ברצוני להציע איזה דבר הנוגע לרצועת עזה. ידוע בעולם שעל-פי הרשימות של או"ם יש ברצועת עזה כ-300,000 נפש. אני מסופק אם העולם יודע להבדיל שיש 212,000 פליטים ו-100,000 תושבים. אנחנו יודעים שאם יש לנו איזו שהיא תביעה לרצועת עזה זה קשור ב-100,000 התושבים של המקום. המספרים האלה הם לפי או"ם, ולנו אולי רצוי להאחז במספרים אלה, אם כי אינם מדוייקים, כי זה 8 שנים לא מת שם אף אחד, רק נולדים.

מתוך ה-100,000 שהם תושבי עזה, רפיח, חן-יונס, דיר-בלח, ישנם כ-35,000 שיש להם קיום עצמאי ו-65,000 חיים על צדקה, אם של אונרוורא או של מצרים. מצרים היתה מוציאה שם 2 מיליון ל"י למטרה זו. עכשיו כ-60,000 נפש מקבלים קמח מאתנו. כן קיימת שם חברה "קר" אמריקנית פלי-בטרי-פית שגם כן מטפלת ב-60,000 נפש אלה.

אינני מעלה על הדעת שישנו איזה ספק או סימן שאלה לגבי זה שאנחנו רוצים ברצועת-עזה. לו היתה בלי ערבים, ודאי שלא היינו מוותרים עליה. אבל היא איננה בלי ערבים ויושב בה שני מיני ערבים, יש פליטים שגם אנשי עזה אינם יכולים לקיים אותם. לו אונרורא היה מודיע שהוא מסתלק משם - כמו שג'ונסטון אמר לי באחת השיחות, כי הוא עומד להציע לאייזנהאור להכריז שהם יהיו מוכנים לתמוך עוד חצי שנה, שנה, אבל אם מדינות-ערב לא יעזרו לפתור את בעיית הפליטים פתרון קונסטרוקטיבי הם מסתלקים מזה - לא יהיה לפליטים קיום. יש להניח שיש שם איזה אנטגוניזם בין החלק שרואה את עצמו

ל. אשכול:

עזתי לבין 200,000 הפליטים שתלויים להם עץ צוארם. אז אין לנו ברירה לקבל עזה בלי הערבים. אבל לו היתה עזה רק עם עשרות אלפים ערבים היינו ודאי מקבלים. ואם זה מגיע ל-90,000 - 100,000 נפש - אין מנוס.

לו היינו באים ואומרים עכשיו לעולם: בעזה יש 300,000 ערבים. מהם רק ל-35,000 יש קיום עצמאי. אנחנו מתנדבים לקבל את רצועת עזה עם 90,000 - 100,000 התושבים הקבועים שלה ולדאוג לקיומם וצריכים להוציא את הפליטים. אין כל ספק שבין 90,000 העזתיים יש כאלה שעל אדמתם יושב הקיבוץ ביד-עם, בצטרך לדאוג גם לזה.

אם אנחנו מופיעים בפני העולם בהודעה שאנחנו מוכנים לדאוג לשליש מהערבים שישנם עכשיו ברצועה, זו איזו חלוקה שיכולה להתקבל כתרומה רצינית לפתרון. במצב שבו אנו נתונים, שלדעתי אין מקום לשאול מדוע לא נכריז על קבלת רצועת עזה עם כל הערבים, כי לא יעלה על הדעת שעל מיליון ו-600,000 יהודים נוסיף 300,000 ערבים נוסף ל-200,000 הערבים שיש לנו. אני חושב שהיתה לנו אפשרות להופיע בפני העולם אם היינו אומרים שאנחנו נדאג לאנשי רצועת עזה ועל האו"ם לדאוג לפליטים. בזה יהיה גם דיבור ברור כלפי העולם, כי ברור שיש דיבור מגמגם ועוד לא ברור לי מה בדיוק הודיע אבא אבן.

ד. בן-גוריון: קיבלנו את הנוסח המדוייק של דבריו, וזה בדיוק לפי מה שמסרתי היום בכנסת, שלא נסכים בשום-אופן כי המצרים ישובו לעזה.

ל. אשכול: אני חושש שאנחנו מרגילים גם את הידידים שלנו לכך שאיננו תובעים את עזה, עם הערבים או בלי הערבים.
אנחנו מתביישים להגיד: תנו לנו את עזה בלי ערבים, אז הפתרון הטוב שמתקבל על דעת העולם שאו"ם יקבל זאת. היום זה האמרשילד מחר יהיה מישהו אחר. תהיה שם איזו משטרה או יהיה צבא, האם יש לנו הבטחון שלא יימשכו אז פעולות הפדאיון מעזה. האו"ם יכול להחליט לקיים מיליציה מאנשי המקום במקום לתת להם תמיכה. אין לי שום ספק שזה שורש פורע פראש ולענה, אבל אנחנו גם לידידים שלנו לא אומרים דבר, וצריך להגיד שאנחנו מוכנים לקבל את עזה עם 100,000 ערבים לא 300,000. יבואו מפשרי פשרות וילחצו עלינו שנקבל עוד 10% - נדון על זה.

אם אנחנו הולכים בדרך זו צריך אולי להתחיל לחשוב על איזה פעולות כלכליות שישמשו מנוף לערבים שם. לפי המספרים שלנו מקיפה עכשיו רצועת עזה כ-150,000 דונם אדמת שלחין. אין ספק שבשביל חלק מהאדמה הזאת אפשר לרכז בבארות לא עמוקים של עזה מספיק מים להשקייה. אבל איננו מעונין בזה. להיפך, אני מעונין שלרצועת עזה לא יהיו מים עצמאיים, או שיש מים רדודים או עליונים, ושברז המים יהיה אצלנו. אי-אפשר לסמוך עליהם. אפשר להתחיל בהשקיית 5000 דונם, 10,000 ואחר-כך 15,000. נבוא אל בעלי הקרקעות ונגיד להם לגדל בטנים, כותנה ובתוך זה פרדסים ולהעסיק את הקבצנים ומחוסרי העבודה של עזה. בדרך זו נוכל להגיע לכך שתהיה עבודה בעזה. ברז המים יהיה בישראל, ואם בעוד 10 שנים ננצל את כל המים של עזה, אנחנו לא מפסידים.

כך אנחנו יושבים בעזה עם תכנית התישבותית, ואנחנו מביאים לעזה חיים ומביאים מים, ואנחנו מתחילים להעסיק את 60,000 הקבצנים החיים על צדקה. אנחנו מתחילים לעשות משהו. אני יודע שהמדיניות של [illegible] הממשלה היא להודיע כל שבוע על דבר נוסף שעשינו: פתחנו את הדואר, פתחנו את בתי-הספר, הקימונו שלטון מקומי, אנחנו אומרים עכשיו להתחיל בהשקייה של 5000 ולעבור בהדרגה ל-10,000 - 15,000 דונם. זה יקח שנתיים, אבל אנחנו מראים דוגמה של מה שאפשר לעשות שם, ואצל בעלי הקרקעות נעורר [illegible] עצום שהנה יש להם משהו מישראל. גם להם אין שום ענין בפליטים.

יתכן שיווצר [illegible] הזאת [illegible] מה [illegible] ולמצרים, מדבר מבדיל ביניהם וביניה, אנחנו רוצים להיות בישראל. ידוע לנו שהיתה שם איבה גדולה למצרים ופה הם יראו שכדאי להם להיות [illegible] קרוסמן בשיחתו אתי אמר לי שאנחנו נודיע לעולם, כי אנחנו מקבלים את עזה עם הערבים ועם הפליטים, בתנאי שהפליטים יצהירו כי הם מוותרים על כל [illegible] שיש להם לישראל והם מסתדרים בתוך לסידור כמו שאנחנו מסדרים את העולים שלנו. אמרתי לו את החשש שלי לגבי הפליטים והוא אמר שהוא מבין שהפליטים אינם נחוצים לנו, אבל מדינות-ערב לא יתנו לפליטים לוותר על תביעותיהם, ואז אנחנו יוצאים בסדר. כאן אמרתי לו שאני חושש ממתווכים. לאחר [illegible]

ל. אשכול:

על נכונותנו יבוא מתוך ויגיד: מה איכפת לכם שהפליטים אינם מוותרים. אבל בחוסר כל דיבור נראה לי שאנחנו קצת שמים את הראש תחת הכנף ולא נותנים כל הנחיה גם לילדים שלנו וגם לאחרים שמתפרצים לדלת פתוחה. אם אנחנו אומרים שהמצרים לא יחזרו ואנחנו לא רוצים את עזה פירושו שהאמרשילד יכנס לשם. אולי בעוד שבוע-שבועיים יתבהר האופק, אבל בינתיים כדאי שנכריז על תכנית התישבותית כזאת של עיבוד והשקייה 5000 דונם. ציבור המים יהיה אצלנו, ואם כעבור זמן לא ירצו בזה - נסגור את ציבור המים.

ד. יוסף: האם בזמן מן הזמנים בתוך השלבים של הסכמתנו לסגת מסיני ניתנו לנו איזה שהן הבטחות או ברמז לנו משהו מצד האמריקנים שבו נוכל לסמוך עליהם?

בענין עזה רציתי לשאול השאלה ששאל אשכול: מדוע איננו אומרים בפה מלא, לא רק שאנחנו לא נסכים שהמצרים יחזרו, אלא שאנחנו עומדים על-כך שנשאר ברצועת עזה? אני הייתי מסתלק כאן מכל ההנמקה של ב בסיס לפעולות הפדאיון והייתי משתמש בהנמקה פשוטה: מי רוצה כל-כך להגן על נאצר? הזכות שלנו להיות שם איננה פחותה מזכותו. הוא נכנס לשם בכוח. מבחינה משפטית ומבחינת החוק הבינלאומי יש לנו זכות להיות שם. הוא נכנס לשם בניגוד להחלטת או"ם ב-1947. (ד. בן-גוריון: לפי החלטת או"ם היתה צריכה להיות שם מדינה ערבית פלשתינאית). אבל לא חלק ממצרים. אנחנו גרשנו את המצרים לא את הערבים הארץ-ישראליים. לא היתה להם כל זכות להיות ברצועת עזה ואנחנו תובעים עכשיו שטח זה לעצמנו.

האם לא הגיע הזמן -אחרי שאנחנו נענינו לתביעת או"ם והודענו על נכונותנו לסגת, ובן-גוריון אמר שהודות לזה רכשנו חלק לא קטן של דעת-הקהל בעולם המערבי - האם לא הגיע הזמן להגיד: רבותי, אנחנו הוכחנו את נכונותנו לסגת, אבל יש גבול, מה עם הצד השני? לפני שאנחנו הולכים הלאה אנחנו רוצים לדעת אם הצד השני יסכים לשבת לעשות אתנו שלום או לא? הוא התחייב לא להתקיף אותנו, אבל בינתיים האיומים שלו נמשכים וגם היום ממשיך לשלוח אנשי פדאיון המבצעים פעולות רצח וחבלה בארץ. אני חושב שלאחר השינויים שחלו בדעת-הקהל בעולם יש מקום עכשיו להציג שאלה זו.

דבר אחרון - אולי עושים דבר זה - האם איננו צריכים לארגן קמפניה נגד האמרשילד? אני יודע שגם באנגליה שונאים אותו וגם ~~בא~~ באמריקה יש בימים האחרונים רוגז רב על האמרשילד, ויש אומרים שהוא מושך את ה"סטייט דפרטמנט" באף. אולי הגיע הזמן שנחפש דרכים לחתור תחת עמדתו, כדי שהוא קצת יזהר ויפחד. הוא בכל-זאת איננו שליט העולם. אם הוא יראה שמעמדו הולך ומתערער יהיה זהיר יותר בהתקפתו עלינו.

ע. גוברין: שאלתי הראשונה נוגעת למיצרי אילת - בן-גוריון אומר שיהיה טוב שנשאר בצד המערבי, בשרם-א-שיך ורס-נצרני כי ביוטבת אין מה לעשות. ועל-כל-פנים יש לדאוג לכך שהמצרים לא יחזרו לשם. על הדבר הראשון אין לי שאלות. לגבי הנוסח השני שאלתי היא: אם אנו לרגע משכיחים מלבנו אפשרות שאנחנו נשאר שם, האם מבחינה מדינית איננו צריכים להופיע עם איזו הצעה קונקרטית? אנחנו אומרים: טוב שנשאר שם וטוב שהמצרים לא יחזרו לשם. (ד. בן-גוריון: אם אנחנו לא נשאר שם המצרים יבואו, לא ישאר חלל ריק). האם גם לגבי מיצרי אילת היה ניסוח כזה: או או"ם, או שטח מפורז או שאנחנו נשארים שם.

לגבי רצועת עזה - מתוך כל הניסוחים שלנו רשאית אומות העולם שקוראות את ההודעות שלנו להבין שאנחנו לא רוצים להחזיק בעזה, אלא שאו"ם יחזיק בעזה על-ידי נציב עליון, כפי שמציע קרוסמן. האם על-ידי זה איננו יוצרים מעין עובר מדינה ערבית עצמאית ברבות הימים. או"ם יחזיק בעזה שנה-שנתיים, וביום בהיר אחד יקומו תושבי עזה ויגידו שאינם דורשים שינוי הגבולות, אלא הם רוצים להיות מדינה עצמאית קטנה של 300,000 איש. (ל. אשכול: לא יהיה להם ממה לחיות ואז יהיו תלויים במענק מאמריקה).

ש. אביגור: ברצוני לשאול שאלות אחדות וגם להוסיף שיקולים אחדים. יש הרבה שאלות וברור שבענין זה של מבצע סיני, לאחר המבצע ועם המבצע, היו כמה חישובים שלנו שנתאמתו, והיו בלי ספק כמה הפתעות, לי על-כל-פנים היו כמה הפתעות, אם אדבר בלשון יחיד. אפשר לומר בהחלט שהחישובים הצבאיים התאמתו ובמידה שאי-אפשר היה לשער.

לעומת זה ברור שהיו כמה הפתעות, בכל-אופן בשבילי. שכשלון הפעולה הצבאית האנגלית-צרפתית בצורה כזאת קשה היה להעלות על הדעת. מבחינה מדינית, אני סבור, שגם חריפות התגובה של ארה"ב אי-אפשר היה לנחש

ש. אביגור:

מראש. (ד. בן-גוריון: זה בגלל הכשלון, אילו הצליחו לא היו מעיזים). ברור שמזה נובעות מסקנות, כי אילו הצליחו בכל המציאות היתה אחרת. אבל חריפות התגובה האמריקנית היתה בלתי-צפויה, וחריפות זו לדעתי עוד לא פגה. על אני מדבר על מה שכתוב בעתוני הערב, זה המקור היחיד והמוסמך ביותר, ולא צריך לדבר על סודות. האפשרות של קנוניה בין ארה"ב ובין נאצר, או האפשרות שארה"ב תושבת שתקנה את נאצר, ודבר עוד יותר מסוכן, האפשרות של קנוניה בין ארה"ב לבין אותה הארץ שהיא רוצה בה - האפשרות הזאת קיימת וכל זה מוכרח להיות באופן החמור ביותר על חשבוננו.

אינני מדבר על רוסיה הסובייטית, כי זה היה נתון, הנחתי היתה שאם עמדתה של ארה"ב תהיה חריפה אז בריה"מ תהיה הרבה יותר מסוייגת. אמנם כמה וכמה הפתעות שלנו מצד ארה"ב הוכחו גם כמוגזמות. מכל מקום זה מקור לדאגה. מבחינה מדינית - פרט למצבנו באסיה, שזו בעיה לחוד - אנחנו עומדים עכשיו במאבק מאד מאד חמור.

אשר לבעיות שהתעוררו פה. ברצוני לומר דברים אחדים לגבי רצועת עזה. סוף-סוף אנחנו מדברים פה בתוך ועדה של פועלי ארץ-ישראל כך שאנחנו צריכים לומר פה מה שאנחנו חושבים.

די להציץ על המפה של המדינה שלנו כדי לדעת שהגבולות האלה הם בלתי-אפשריים, לא רק מבחינת הגבולות הפיזיים. זה בלתי-אפשרי שאנחנו במצב המשטמה המשולהבת הזאת שקיימת בארצות-ערב נשאיר רצועה עם 300,000 ערבים. אינני מדבר מה היה אילו היה שלום - אנחנו כל-כך רחוקים משלום - אבל לא יתכן במצבנו זה שרצועה זו תהיה מצרית. במה שנוגע לעזה אני יודע שאיננו היחידים הקובעים את הדברים. לו היינו היחידים הקובעים היינו ודאי מציעים איזה דבר. אינני רוצה להציע שום הצעות תכסיסיות, אני מדבר לגופו של ענין. לגופו של ענין עזה מצרית זו סכנה לכל ההתישבות שלנו בנגב. על זה אין מה לדבר. הנגב לא יחזיק מעמד אם רצועת עזה תהיה מצרית. אם היא לא תהיה מצרית, אם תהיה של או"ם, אנחנו גם כן צריכים לראות את הדבר כמו שהוא. היינו, ישנה הסכנה האיומה של התנגשויות עם או"ם, ואני חושב שיש להעדיף התנגשויות עם הערבים מאשר התנגשויות עם או"ם. הדבר החמור ביותר שעלול להיות אלה יחידות שוודיות ויוגוסלביות של או"ם. בלי להתפס לפניקה אני מודה שזה סיוט בשבילי, כאשר אני מניח שיהיו שם יחידות של או"ם שבהן נתנגש, וזה עלול להיות. אינני מבדיל כאן אם זה יהיה המרשילד או מישהו אחר. זה יכול להיות צדיק של אומות העולם, אבל אם הוא יהיה שם כבא-כוח או"ם ואנחנו נפגש בו בבעיות החמורות ביותר שתתעוררנה באזור זה - דבר זה הוא סיוט, וסיוט הרבה יותר גדול מאשר להפגש עם הערבים, ויהיה אשר יהיה. כמובן, שאם לאורך ימים יהיה שם משטר של או"ם זה יתגלגל למונקו ערבית. אבל אינני מדבר עכשיו על מה שיהיה לאורך ימים. מבחינתנו אנו אני יודע שלא אנחנו הקובעים בענין זה. אבל מבחינתנו אנו אינני יודע איזו משתי ההצעות הללו היא הגרועה ביותר.

לכן אינני מדבר עכשיו על הצדדים התכסיסיים - אלו בעיות חשובות מאד, אבל אני נמצא במצב המאושר שאינני צריך להציע הצעות בענין זה. לדעתי מבחינתנו אנו ולגופו של ענין עלינו לדעת בבירור שאין לנו ברירה אלא לקבל את עזה עם כל הצרות והמסקנות הנובעות מדבר זה, בניגוד חותך למה שכתב שלמה לביא. לא קראתי את המכתב של לביא, אבל כפי שאני מבין הוא כתב במכתב לראש הממשלה שאיננו רוצה "לא מעוקץ ולא מדבשך". (ד. בן-גוריון: הוא מאד נגד קבלת עזה). מבחינתנו צריך להיות ברור שזה לא יכול להיות אחרת.

כמו-כן ברצוני לעמוד כאן על בעיות אחרות, שאינן קשורות בענין זה, אבל הן מתבלטות עכשיו בצורה חריפה ביותר. במצב כזה לא נוכל לחיות בארץ הזאת באוכלוסיה של מיליון ו-700,000-800,000 יהודים. לא נוכל להתקיים כך לאורך ימים. אנחנו צריכים לומר שבעיית העליה מתחילה להיות עכשיו מרכז המרכזים. בכל-אופן מבחינה רגעית מצבנו הוא כזה שמבחינת מקורות העליה אין בעיה, ועלינו לנצל זאת עד המכסימום האפשרי. אני יודע שכאן ודאי יהיה ניגוד בין צרכי הצבא לבין צרכי העליה, וודאי שישנם צרכים צבאיים שבשום-אופן לא נוכל להתגבר עליהם.

ד. בן-גוריון: אני הודעתי למטה הצבאי שעניני העליה קודמים עכשיו. ביום חמישי הבא אני מכנס את המטה הגדול ושם שר האוצר ירצה על הצרכים הכלכליים של המדינה.

ש. אביגור: העליה מצפון אפריקה נמשכת בממדים לא כל-כך מספיקים, אבל נפתחו עכשיו יותר מסדקים של אפשרויות עליה ממזרח-אירופה ואולי בעיקר מפולין.

ז. שזר: בחודש ינואר יעלו 3000 איש מפולין.

ש. אביגור: ועל האופק יש אפשרות של רפטריאציה של יהודים מרוסיה לפולין. אנחנו עומדים עכשיו בפני אפשרויות נרחבות של עליה, ואיש מאתנו לא יודע כמה זמן תתקיימנה, ובענין זה צריך לנהוג: חטוף ועשה.

ד. בן-גוריון: זה עומד בסתירה לתיאוריה האסיאתית שלך.

ש. אביגור: זה משהו אחר. אם אנחנו נגיע לזה שנהיה 3 מליון או 4 מיליון יהודים בישראל עם מיעוט ערבי כזה, או אם אנחנו נהיה מה שאנחנו כיום - זה הבדל גדול. מבחינה הנבתית ודאי, פה אין כל סתירה. הבעיה היא של הצורך הזועק היום להגדיל את הישוב בישראל. נדמה לי שזה צריך לעמוד בראש. אני כבר שמעתי את זה מבן-גוריון, אני שמח שהוא שותף לזה, השאלה היא מה ייעשה. אני שומע שמדובר על עליה של 6000 איש ב-9 החדשים הבאים, יתכן שאפשרויות העליה כיום יותר גדולות.

אחר-כך יש עוד בעיות. אנחנו נמצאים ~~בעזה~~ גיטו במצב של בדידות איומה, ואינני רוצה להפליג בדבר זה. אבל נדמה לי שגם מחוץ לאסיה הרחבה ישאפשרויות. יש לנו עכשיו מומחה יותר גדול ממני, אולי הוא ידבר על זה, או שנשמע ממנו מה האפשרויות. אני חושב שגם עכשיו, במצב היום של המשטמה שחופפת אותנו מצד הערבים, והיא ודאי גדלה, גם עכשיו איננו פטורים מלחפש דרכים חדשות גם בשטח זה; אילו דיברנו על זה הייתי מביע כמה מחשבות אבל אינני רוצה להפליג בענין זה.

מ. שרת: ברצוני להעיר הערה אחת ולהציג שתי שאלות. הערה בנוגע לעזה והיא לא תהיה הערה שיש בה פתרון לבעיה. בשבילי כל הזמן/סיפוח רצועת עזה או כיבוש רצועת עזה לישראל היה סיוט, סיוט מטעם זה של קליטת הפליטים. בשעתו, כאשר התנגדתי לכיבוש עזה, היו לי הרבה שיקולים אחרים, לא התעלמתי בשום-אופן מהשיקול המוגבי שיהיה בעת הכיבוש, אבל מה שהכריע אצלי היה הפחד הזה שפתאום אנחנו נמצא ועל שכמנו נטל האחריות לקליטתם של 200,000 פליטים. נוסף לזה לפניני הסיוט שהאוכלוסיה הערבית של ישראל בבת-אחת תגדל עד 500,000, חצי מיליון ערבים ונגיע למצב כאשר רבע מהאוכלוסיה /ערבית/ ~~תהיה~~ ו-30 חברים בכנסת יהיו ערבים. זה בשבילי סיוט עד היום הזה.

אני מוכן לנסות ללכת בדרך של אשכול, אבל אני סבור כי הכרזה מצדנו, כי רצועת עזה שלנו ואנחנו לא נזוז משם, פירושה שאנחנו אחראים לפליטים אלה. אנחנו יכולים לנסות לשלוח אותם/לברזיל או לשלוח אותם לעיראק - אבל אנחנו נהיה אחראים להם. כמו שאנחנו החזקנו את מדינות ערב אחראיות לפליטים ודרשנו שיישבו אותם בגבולותיהם, כך אנחנו נעשים אחראים לפליטים אלה.

והדבר היותר בטוח יהיה, במקרה הטוב אם יסכימו שנשאר ברצועת עזה ויסכימו לנסות ללכת במדיניות של שלום, יאמרו: אחד מתנאי השלום הוא שקיבלתם את עזה עם הפליטים וזו אחריותכם, זו תרומתכם לפתרון בעיית הפליטים. אני שובר את הראש ואינני רואה איך אנחנו נקלוט אותם.

מטעם זה אני מוכרח להודות שאני מבין את הנמגום, אני מבין את חוסר היכולת לנקוט דיבורים נחרצים כבר בשלב זה. אינני מתעלם מהמגרעת שיש במצב זה שאין לנו מדיניות ברורה, אבל אני מבין/היטב את השיקולים המקיפים אותם ואת מקורותיהם. ברור שזה יהיה על חשבון העליה ממרוקו, על חשבון העליה מהונגריה ומפולין, מבחינת האמצעים, מבחינת האמצעים לא רק שלנו, מבחינת השטח והמרץ, המים והקרקע, התעסוקה - מכל הבחינות האלה אנחנו מאד מוגבלים. זו רק מחשבה. אני מבין שזה לא פתרון. אני פשוט מהרהר בקול בענין זה.

עכשיו יש לי שתי שאלות. האם אפשר לדעת בדיוק מה המצב בנוגע לצינורות למיניהם. אני יודע שאנחנו מניחים צינור אחד, אבל כולנו התבשרנו מהדיון בפרלמנט הצרפתי כאילו צרפת מוכנה לממן הנחת צינור גדול יותר. אמנם זה יצא קצת משונה שפינו תוך כדי שטוע דבריו של מנדס פרנס בפרלמנט גילה דבר זה, ומנדס פרנס בעצמו נדהם מזה ואמר: אם זה כך, זה גלוי חשוב מאד.

השאלה השניה לא כל-כך קלה בשבילי, אבל אני מוכרח לשאול אותה. היא לא נוגעת לכל מכלול הבעיות שנדונו פה, אבל היא ודאי מעסיקה רבים. ענין הרצח הקולקטיבי בכפר קאסם שארע שם. ראש הממשלה אמר בענין זה בשבוע שעבר דברים נמרצים מאד בהודעתו לכנסת. אני לא אומר, כי ~~מה~~

מ. שרת:

מה שחסר לי היה מוכרח להאמר, אבל נשאר דבר שהיה חסר לי, וזו האחריות הפיקוד הצבאי לענין על-ידי שינוי שעת העוצר.

הייתי רוצה קודם-כל לדעת את העובדות, כי הארץ מלאה סיפורים, ואם הסיפורים מגיעים אלי הם יכולים להגיע לכל אזרח. קראנו את הדברים בעתונות ושם קראתי דבר יותר חמור. אני שמעתי שקודם קבעו את העוצר לשעה 5, ובאמצע היום הקדימו אותו לשעה 4, ושאלו כאילו את המפקד מה יעשו האנשים שעובדים בשדה ויצאו לעבודתם מתוך הנחה שהעוצר מתחיל בשעה 5, והוא ענה: אלוהים יעזור להם, וכאילו הפסוק הזה "אלוהים יעזור להם" עבר עד למטה, ובינתיים היתה פקודה לירות במי שיפר את העוצר.

לו היו אשמים בכך 1 או שנים – שמעתי ספור שהיה שם מרוקני אחד שבער באש הנקמה נגד הערבים ולכן עשה מה שעשה. אבל אם באשמים 7 או 8 איש, אי-אפשר לומר שכולם היו משוגעים כאלה. ז"א, שהם חשבו כי הם צריכים למלא פקודה. (ד. בן-גוריון: האיש שנתן את פקודת האש היה קצין של אצ"ל).

בעתון קראתי דבר הרבה יותר מזעזע, שמלכתחילה העוצר היה צריך להתחיל ב-10 ובאמצע היום הוחלף כבר ל-4 או 5, והמוכתר שאל מה יהיה עם האנשים שנמצאים בשדה, וענו לו שהכל יהיה בסדר. ואחר-כך הדבר הראשון שקרה שקראו אותו לזהות 47 גופות.

קודם-כל הייתי מבקש לדעת את העובדות, אם אפשר.
שנית, האם אין חובה להרחיב את מסגרת האחריות ולא שהם יהיו האחראים היחידים בענין זה. זה מעורר בעיות חמורות מאד של זיל החיים הערביים בעיני הצבא. אם הולכים למלחמה אין כל שאלה, או כאשר הולכים למבצע הולכים על-מנת להרוג, אבל פה יש בעיה חינוכית חמורה מאד. אם יש תשובה אלוהים יעזור וזה מעורר ספק. אמנם קרו מקרים שנרצחו אנשים והאשמים לא באו על ענשם, כנראה זה זרע את זרעו הממאיר, העובדה שהרגו ערבים ולא באו על ענשם. אם עוד פעם יראו שאיש הצבא יצא נקי ורק האיש שירה יצא אשם – אני חושב שזה לא יעזור. זה משהו מאד ממאיר שהיכה כנראה שורש.

<u>ד. בן-גוריון</u>: אני רוצה להשיב לשאלה זו עכשיו, כי היא אינה שייכת לבירור ואינני רוצה שזה ישאר בלתי-מוסבר.

כל העובדות ידועות בענין זה מלבד עובדה אחת, שאני עכשיו מנסה לברר אותה, אבל לא אוכל להגיד שהיא ברורה ב-100%.

קודם-כל לענין הצבאי – פה יש הסתבכות טרגית משונה מאד. אילו לא עבר באותו יום משמר הגבול לצבא, לא היה קורה דבר כזה, כי אז היה קצין גבוה של המשטרה במקום והיה נותן הוראות. אבל באותו יום עבר הגדוד הזה לצבא, הוא עבר לחטיבה שמפקדה הוא של חיל המשמר, השם לא חשוב כרגע.

הנקודה המוטלת בספק, שהוועדה שנתמנתה על-ידי פסקה לטובת המפקד של החטיבה. כי המפקד של הגדוד אומר שהוא שאל את מפקד החטיבה – ומפקד החטיבה הוא איש הצבא – אם יבואו לאחר שעה 5 מה יהיה, לפי דברי מפקד הגדוד הוא ענה לו: אללה ירחם, שפירוש הדבר בסלנג היהודי הוא לגמרי אחר, אמרו לי מומחים שבערבית אין מונח כזה – עליו השלום. מפקד הגדוד טוען שמפקד החטיבה, שהוא איש הצבא, אמר לו: אללה ירחם. מפקד החטיבה מכחיש שאמר זאת. היו שם רק שניהם. הדין-וחשבון של הוועדה היה מלא, אבל כאשר קיבלתי אותו בנקודה זו הרגשתי שזה לא משכנע, אם כי בשאר הדברים לא היה מקום לכל ספק. הם פסקו שמפקד החטיבה לא אמר זאת.

קראתי אלי את השופט זוהר – הייתי צריך לקרוא לו גם בקשר לענין הפיצויים, חפצתי שניתן להם פיצויים מלאים ורציתי רשימה מלאה – אמרתי לו שכל הדו"ח מתקבל על הדעת, בנקודה זו אינני משוכנע. הוא אמר: הם היו רק שנים, זה אומר שאמר, זה אומר שלא אמר, אנחנו לא יכולים לקבל את דברי הנאשם, אבל אינני יכול להשבע מה היה שם.

הנקודה הזאת לא נתנה לי מנוח, מפני שהרשום שלי ממפקד הגדוד שהוא אדם הגון, אמנם טיפש גדול, אבל אדם הגון. התחלתי לחקור את הענין. מתברר שבאותו לילה המפקד של פיקוד המרכז, צור, כינס את האנשים לחקור את כל הענין וגם הוא חקר בנקודה זו אם זה נכון. שם מפקד הגדוד סיפר שמפקד החטיבה אמר לו: אללה ירחם, ושם כאילו מפקד החטיבה הודה שהוא אמר זאת. כאשר צור חקר אותו הוא כאילו הודה שאמר זאת. התחלתי לקרוא אחד אחד את האנשים שהיו שם. בסך-הכל היו שם 7 איש וביניהם ז. דיבון. הוא אומר: מאז עברו כמה שבועות, ב-99% אני זוכר שאמר, אינני יכול להבטיח ב-100%. יש לו רק ספק ב-1%.

ד. בן-גוריון:

קראתי אלי את צור, כי הוא בחור ישר ואחראי מאד ושאלתיו מה היה. מדבריו גם-כן משתמע שמפקד החטיבה אמר זאת. עוד לא הספקתי לקרוא את האחרים. אני רוצה שתהיה לי השתכנעות מלאה. אני כמעט בטוח שכך היה, אינני יכול להעלות על הדעת, לאחר שהכרתי את מפקד הגדוד, שהוא על דעת עצמו יתן פקודה כזאת. הוא שאל את מפקד החטיבה מה יהיה, אז הוא ענה לו: אללה ירחם. כך זה עבר עד שהגיע לאלה שהיו במקום ושם היה גם הקצין של אצ"ל שנתן פקודה לירות.

הענין עוד יותר חמור, כי הרבה מהערבים שבאו אחרי העוצר נעצרו על-ידי המשטרה, ואז מוכרחים למסור אותם למשפט. אם חייל או שוטר דורש מפושע לעמוד והוא בורח, מותר לירות בו, אבל לאחר שאדם עבר עבירה ונעצר על-ידי המשטרה צריך למסור אותו למשפט. הדבר הזה שקרה הוא איום ונורא. קשה להבין איך בכלל נתנו פקודה לירות בילדים. עוד אינני יכול להגיד בוודאות גמורה, אבל יש יסוד רב להניח שמפקד החטיבה אמר את זה. במובן זה האשמה היא עליו.

פ. שרת: מה בדבר שינוי שעת העוצר באמצע היום?

ד. בן-גוריון: לא שינו את שעת העוצר. הם באו אחרי 5. השאלה היתה מה יהיה אם יבואו אחרי שעה 5, כי היו עדיין אנשים שעבדו בשדה. ההוראה היתה לא לתת לצאת מהבתים אחרי שעה 5, אחרת ישתמשו בכוח. הם ידעו שמספר מסויים של אנשים אינם בכפר ונסעו לעבוד במקומות אחרים, וכיוון שהם רחוקים הם יבואו הביתה מאוחר. כששאלו מה יהיה, הוא אמר: אללה ירחם. באופן שיתכן כי מפקד החטיבה נושא באחריות העיקרית, בכל-אופן אחריות מוסרית, על כל הענין הזה. דבר זה איננו מקל על הענין.

מ. ארגוב: מפקד החטיבה לא הובא לדין?

ד. בן-גוריון: דבר זה יתברר במשפט. השאלה היא מי היה הראשון שאמר: אללה ירחם.

לכן זה לא חל על הצבא, אבל השאלה היא איך יהודים עושים דבר כזה אפילו אם קיבלו פקודה. איך יכלו לירות בילדים שהיו בידיהם — זו בעיה חמורה. הקצין שנתן את הפקודה לירות הוא קצין אצ"ל, אבל אלמלא היתה התשובה "אללה ירחם" אולי לא היה מרשה לעצמו.

י. בסה: לא שמעתי בתוכנו מערערים על השיטה בה נקטה הממשלה של נוסח שלילי לגבי עזה ולגבי שרם-א-שיך. אבל כולנו סבורים — וזה כמעט ודאי — שבעוד שבועיים-שלושה שבועות יצטרכו לקבוע עמדה לגופו של ענין. (ד. בן-גוריון: אולי קודם). אני בקיצור רוצה להגיד מה נראה לי לגבי שתי בעיות אלו.

אשכול אמר דבר אחד בנוגע לעזה, שקשור בעיקר לתושבים. אבל הדבר השני בכל-זאת נשאר סתום מאד, שלגביו הוא אומר שאין לו פתרון. בשאלת השאלה: איך אנחנו יכולים לדרוש את עזה בלי לתת פתרון לבעיית הפליטים? קודם-כל אנחנו צריכים לאמץ מה שאמר אשכול, להודיע מה שאנחנו מוכנים לעשות עבור 80,000-90,000 התושבים הקבועים של עזה. אנחנו צריכים להגיד באופן ברור לגמרי שהבעיה הזאת קשורה בבעיית הפליטים בכללותה. אם לא נאמר זאת פירוש הדבר שאנחנו לא מוכנים לתת תמורת דרישתנו לרצועת עזה לפתור את בעיית יתר הפליטים. אחרת נכנס למצב ללא מוצא. אנחנו צריכים לומר שעזה שייכת למדינת-ישראל, אבל עד שתפתר בעיית הפליטים יהיה פיקוח של או"ם בלית ברירה, אבל יהיה שלטון אדמיניסטרטיבי שלנו על השטח. (ד. בן-גוריון: זו ההצעה של קרוסמן). קודם-כל נשאר האו"ם ואנחנו נשארים בשטח, ומדינת-ישראל בתוך השטח מבחינה אדמיניסטרטיבית עושה מה שהיא עושה. האקט הסופי של סיפוח רצועת עזה יבוא, נניח, בעבור שנה-שנתיים, לאחר שתפתר בעיית הפליטים.

אני רוצה להגיד מדוע אני עומד על-כך. נראה לי שמלחמה חזיתית על סיפוח עזה מיד סופה להכניס אותנו למלחמה קשה מאד וזה יכניס אותנו לסבך. הגדרה כזאת נותנת הצדקה להכניס לשטח הזה פיקוח של או"ם. אם נלך בדרך זו אנחנו משיגים שני דברים יסודיים: שלטון שלנו על השטח; אנחנו מתבססים יותר ויותר, יש פיקוח של או"ם שקשור וצמוד מבחינה מסויימת עם בעיית הפליטים.

ז. שזר: האם זה מאפשר לפתור את בעיית הפליטים או לא?

י. כסה: לא אנחנו פותרים אותה, זה פתרון בינלאומי, יוציאו אותם בעבור שנה-שנתיים למקום אחר. אנחנו צריכים את הזמן הזה. הרווחנו חודש וחצי וזה היה דבר חשוב. יש צורך באיזה תכסיס בוסף שמבטיח לנו את השלטון על השטח למעשה. נראה לי שזה יכול להיות המוצא.

לגבי השטח של מפרץ-שלמה – פה אין לי מה לחדש לגבי ההגדרה. יש פה שלוש אפשרויות: האפשרות המכסימלית היא שהשטח ישאר בידינו. אנחנו שולטים בו ואנחנו מאפשרים מעבר חופשי לכל אומות העולם וגם לנהרו.

מ. שרת: לגבי אסיה זה לא פתרון, קודם-כל יש להם מעבר חופשי; שנית, אינם מעוניינים בזה.

י. כסה: דבר שני, אנחנו שליטים בשטח ויש פיקוח בינלאומי על-כך. כיוון שאני חש שפה תהיה הסתערות גדולה מאד נגדנו. אינני יודע אם בראשה יעמוד רק האמרשילד, אולי האמרשילד והאמריקנים. בלי האמריקנים הוא איננו מסוכן.

כאשר יגיעו מים עד נפש – אינני מציע זאת כפרוגרמה כלפי חוץ – נדמה לי שהיה רצוי סידור כזה שבשטח הזה יהיה פיקוח בינלאומי. מדוע אני אומר זאת? – ידוע לעולם כיצד המערכה הזאת נפתחה. בן-גוריון לא אמר זאת, אבל אני חושש שישנה איזה פרובוקציה לגבי השטח הזה ולגבי עזה, אם ירצו להחזיר את המצרים אנחנו לא נשתוק בשום-אופן. לו ידעתי שתהיה קונסטלציה כזאת שנוכל לעמוד עד הסוף – זה היה רצוי מאד לכולנו. אבל נדמה לי שאנחנו צריכים לראות מה המינימום, כתוצאה מהסתבכות בינלאומית ומאותו הלחץ שיהיה מופעל עלינו כמו שהיה מיד אחרי מבצע סיני. ז"א, שבשטח זה של סיני יהיו סידורים של קביעת שטח וגבולות של השטח הבינלאומי, הכל כדי להבטיח לנו שבשנתיים הקרובות זה לא יעבור למצרים. בעבור שנה-שנתיים יכול להיות מצב הרבה יותר גרוע, אבל יכול להיות שיהיה מצב כזה שיאפשר לנו להשיג כל מה שהיינו רוצים להשיג ברגע זה.

ע. גוברין: אני רוצה להוסיף פסוק אחד לדברי, בלי לנמק זאת. בסופו של דבר במצב הגרוע ביותר שנעמוד, אני רואה את מצרי אילת קודמים לענין עזה.

מ. שרת: הערה אחת ביחס לכל מכלול הבעיות של חצי אי-סיני, האיים והמיצרים – אני מלא חששות כבדים מאד, כי אינני רואה את העצרת הזאת בהרכבה החדש ומועצת-הבטחון הזאת עם זכות הוטו, מסוגלות לקבל החלטה בעד הפקעת שטח מרבונות או צמצום ברבונות. לו היה דבר כזה שהעצרת תאמר או מועצת-הבטחון תאמר שהרבונות כרוכה בקיום התחייבויות בינלאומיות, אם יש הפרת ההתחייבויות הבינלאומיות אז תהיינה סנקציות צבאיות של מועצת-הבטחון – היה אז דבר אחר, אבל גם בזה אני מפקפק מאד.

ד. יוסף: למה צריך בכלל בהחלטה של מועצת-הבטחון שבדבר בשאלת הרבונות של מישהו, אם לא תהיה החלטה ודאי שלא צריך לצאת משם.

א. אבריאל: הייתי רוצה לשאול, מה ידוע לנו על הבטחותיהם של הגורמים השונים שבהם מלבדנו תלוי פתרון בעיית סיני, מתוך הנחה שקווי שביתת-הנשק עברו ואינם קיימים.

ד. בן-גוריון: מי הם הגורמים השונים שאתה מתכוון אליהם?

א. אבריאל: האמריקנים, הרוסים, הכוחות השונים באו"ם, האמרשילד, אייזנהאור ונהרו, ביחוד לאור השיחות שהם מנהלים עכשיו.

אני שואל שאלה זו, כי בעצם אנחנו פועלים ברגע על סמך החלטות העצרת החירום של או"ם וכל מה שבא אחריו, שאף אחד מהתבאים שבכללו בהחלטות לא קוימו. מלבד אותם הכוחות באזור תעלת סואץ, שתי המעצמות הודיעו שהם יקיימו את החלטות או"ם בתנאים מסויימים ולא במלואן. גם אנחנו הודענו שניסוג, אבל בינתיים אנחנו לא נסוגים. אני מבין שקיימים הסכמים בין שני גדולים, אבל אני יודע שלפחות בגדול אחד מודרך על-ידי מדינתו. הייתי רוצה לדעת אם גם נרגס מודרך על-ידי מדינתו ומרשם לו

א. אבריאל:

להשהות את קצב הנסיגה של ישראל. אם תתעורר שאלה אנחנו יכולים לשאול על סמך מה נוהג ברנס כפי שהוא נוהג.

אני יודע שלפני 10 ימים בערך היינו אופטימיים, יותר או יותר נכון, הערכנו שישנם אנשים אחדים בארה"ב, אמריקנים ואחרים, שמדברים על הרעיון של בינאום שרם-א-שיך, ועל זה שישראל לא תצא לעת-עתה מעזה. אם יש מי שחושב כך – מפני שהם קובעים בשבילנו – אנחנו יכולים בהחלט להמשיך במדיניות מטושטשת, תכסיסית, בלי להגיד מה שאנחנו לא רוצים להגיד או מה שאנחנו לא יכולים להגיד. אבל אם אנחנו עדיין פועלים במסגרת החלטות או"ם, נדמה לי שהמדיניות המעורפלת הזאת הגיעה לקצה, ואנחנו נצטרך לא במשך שבועות אחדים, אלא תוך ימים אחדים לקבוע באופן ברור לפחות שני דברים: א) איפה גבול נסיגתנו, כי קו שביתת-הנשק בין ישראל לבין מצרים איננו קיים יותר, ועד היכן אנחנו נסוגים, – זה לא כולל את בעיית עזה – למשל, בציר שנקרא רפיח-אבו-עגילה-קוסיימה?

כן בשאלת השאלה אם אנחנו לא צריכים להגיד דברים ברורים מאד כדי להשאיר את כוחותינו בשרם-א-שיך. השאלה היא על סמך מה אנחנו פועלים כרגע ובאיזו מסגרת המדיניות הזאת מתנהלת?

<u>היו"ר ג. יוספטל:</u> אני רוצה גם לשאול שאלות וגם להעיר הערות אחדות. הרושם שנוצר על-ידי פרסומים שונים, נכונים או לא נכונים – והלא נכונים לא תוקנו, גם ההודעה של אבן, גם הראיון של בן-גוריון עם בולדווין (<u>ד. בן-גוריון:</u> אני מניח שבולדווין בעצמו יתקן). אבל צריך לדאוג לתיקון מה שיותר מהר, אפילו מחר – כאילו אנחנו משאירים את ענין עזה ללא פתרון וזה בטח לא ישאר בידינו. הרושם הזה חוזק על-ידי זה שלא יצאנו בשום תכנית בענין עזה. זוהי הרגשתם גם של חברים שיודעים קצת יותר, שאם לא נגיד מלה ברורה לגבי עזה, נאמר דבר פוזיטיבי מה אנחנו רוצים לעשות עם הערבים שם, זאת אומרת שהמצב יחזור לקדמותו.

ברצוני להעיר הערה להצעתו של הח' כסה לתקופת המעבר. נראה לי ששום פורום בעולם לא יסכים לבינאום של שטחים ריקים, אלא של שטחים מאוכלסים ושעליהם צריך להטיל שלטון זר, וזה נגד כל חוקי הדמוקרטיה המערבית ושבהם צריך לעסוק בשאלות סוציאליות וכו'. לא תהיה שום אהדה לרעיון כזה של בינאום. (<u>ד. בן-גוריון:</u> יש דבר כזה בארה"ב – וואשינגטון די.סי. לתושבים שם אין זכויות אזרחיות מלאות). (<u>ד. יוסף:</u> אבל הם אזרחים אמריקנים). שם יש שלטון ברור של התושבים. ברור שהמחשבה של בינאום כלפי שטחים ריקים ולא מאוכלסים, היא מחשבה פוריה, כי אז אומרים/כמו בשרם-א-שיך או ברס-בצרני שום אזרח לא ישב שם, וזה יהיה שלטון בינלאומי כדי לשמור על החוק, ובחוק הזה יש רק סעיף אחד בכלל- לשמור על חופש השיט.

<u>פ. לבון:</u> אותו הגיון יכול לחול גם על חלק של הנגב. ההנמקה איננה טובה.

<u>היו"ר ג. יוספטל:</u> אני עכשיו לא מנמק כל-כך כלפי עצמנו, יכול להיות שאפשר לנמק הרבה יותר יפה. אני חושב, כי המחשבה של בינאום שטחים ריקים איננה מתנגשת כל-כך עם רצונן של מעצמות המערב. לגבי שרם-א-שיך ודאי יותר חשוב שאנחנו נשב שם, כי שם בינאום יכול להביא לכך שאנחנו נשאר לשבת שם, כי פשוט לא נותנים למצרים לסגור את המפרץ.

ההדגשה המיוחדת של החשיבות שאנחנו מייחסים לשרם-א-שיך כלפי חוץ כרגע נראית כוויתור על עזה. כך הציבור מקבל זאת. אני רוצה שההדגשה תהיה אחרת. אינני יכול גם להבין את התגובות של המפלגות הקואליציוניות הפועליות, בעיקר של אחדות-העבודה. אמרתי שבענין עזה אנחנו צריכים להרוויח זמן, והארגומנט של אשכול הוא טוב מאד כלפי חוץ. בין כה 300,000 ערבים אינם יכולים לחיות ברצועת עזה. אנחנו לוקחים 100,000 ואנחנו זקוקים לחמש או שלוש שנים לביצוע תכנית שיש בה פתרון לגבי התושבים הקבועים של רצועת עזה, ואת הפליטים צריך ליישב מחוץ לגבולות ישראל. זו תכנית חיובית ובזה איננו מדברים רק על הענין הטריטוריאלי. אם נדבר רק על הענין הטריטוריאלי ונגיד שהקב"ה יעזור לנו, על-ידי אונר"ו נתקיף את הערבים – אנחנו ניצור רק התנגדות.

עלינו להרוויח זמן, לא צריך לקבוע את הסטטוס עכשיו, צריך להציע תכנית של 5 שנים, ואז יכול להיות שיהיה איזה פיקוח של או"ם, נציב מטעם האו"ם לטיפול בפליטים ולביצוע תכנית של יישוב הפליטים.

היו"ר ג. יוספטל:

אני לא רוצה תשובה לשאלה לאן אנחנו הולכים לסגת, אני רק רוצה שמישהו יחליט לאן אנחנו הולכים לסגת. (ד. בן-גוריון: זאת הממשלה מחליטה) ולא בדרוח זמן של שבוע-שבועיים, הם חשובים אבל לא מכריעים. איפה יהיה גבול הנסיגה לגבי שלושה מקומות: שרם-א-שיך, סיני ועזה. היה רצוי אולי שנשמע כמה מלים על המצב בסיני, כי המצב כרגע נראה כאילו אנחנו יוצאים והערבים חוזרים. מה המצב ביחס להצעה של פרוז סיני.

הערה אחרונה, הדיבור האחרון על שלום בעצרת בניו-יורק לפי דעתי עלול להביא נזק, אם לדיבור שלנו יש השפעה, יכול להיות שזה לא חשוב. במצב זה של יחסים ומתיחות לא רק עם הערבים, אלא גם עם המערב, שבו אנחנו נתונים, דיבור על שלום פירושו פרובוקציה לשלום כפוי עלינו. אינני יודע אם לא רצוי כרגע להפסיק לדבר על שלום סתם באויר.

ד. בן-גוריון: רק הערות אחדות.

אני רוצה לציין הישג גדול ~~ושכלון~~ וכשלון גדול. אני חושב שהיה לנו בחדשים האחרונים הישג עצום, רכשנו לנו ידיד פוליטי. אמריקה עזרה לנו כל השנים עזרה כלכלית. עכשיו רכשנו ידיד שעוזר לנו באופן פוליטי המובע באופן צבאי. צריך לדעת להעריך את הדבר הזה.

הכשלון הגדול, ואחד החברים כאן רמז על זה - זה היה הכשלון של אנגליה בעסק הזה שהיא נכנסה אליו. קשה היה לאיש שידע על פעולה זו להאמין שהם יעשו זאת, אבל לאחר שנכנסו קשה היה להבין שיעשו זאת בצורה "פרטצ'ית" כזאת. שאלה זו שאלתי גם את קרוסמן: למה אידן נכנס ולמה אחרי שנכנס פעל כפי שפעל. לא תשובה כרגע ההסברה שלו, אבל זה היה הכשלון הגדול. היתה כל האפשרות שהם בשני ימים יגמרו את העסק הזה. אנחנו תכננו תכנית לחמישה ימים והדבר נעשה לפי התכנית. רק לשרם-א-שיך הגענו ביום השביעי, וגם זה מפני שהצלחנו להטביע אניה מצרית שהיתה מוכנה לקחת את הצבא למצרים, ואז הם היו מוכרחים להלחם. היו להם 90,000 אנשי צבא, 60,000 אנגלים ו-30,000 צרפתים; היו להם 1200 מילונים. לאור הדברים שהיו להם, קשה לתאר איך קרה להם דבר זה, גם לתקוף בכוח גדול וגם לא להביא לידי גמר. זאת אי-אפשר היה להבין מראש.

אחד הדברים שבאמריקה כועסים עליו - ואני יודע זאת ממקורות מאמנים - הם אומרים: טוב, עשיתם זאת, מדוע לא גמרתם? ביחוד הצבא האמריקני רוגז על זה. אגב, אחת הסיבות, לא הסיבה העיקרית אולי, לכעס האמריקני היא שהם לא ידעו. יש רוגז על האינטליג'נס שלהם והם שואלים: איפה הייתם. יש החוקרים עכשיו את דאלס מדוע הוא לא ידע על-כך. זה היה כשלון גדול וקשה היה להבין מראש שכך זה יהיה.

מדוע בחרנו בנוסח השלילי - אפשר לשנות זאת אם נגיע למסקנה שצריך לשנות זאת, מפני שאנחנו קודם-כל רוצים להרויח זמן. אי-אפשר היה להסביר את הענין למפרע, אפשר היה להסביר לאחר מעשה; אפשר היה להסביר זאת לאחר מעשה ולאחר שהצלחנו. אצלנו היתה הצלחה. ההסברה מדעית, אבל לא הצלחנו להסביר לאלה שקובעים. אייזנהאור סרב לדבר עם מולה ועם אידן וודאי שסרב לדבר עם אבן. דאלס היה חולה, ואינני יודע אם לא היה חולה אם היה יותר טוב. עד עכשיו לא הצלחנו לדבר עם דאלס, ועד שלא מדברים אתו אי-אפשר לדעת מה עמדת אמריקה.

ש. אביגור: אבל הוא קיבל את נהרו.

מ. שרת: נהרו לא פלש למצרים שלא בידיעתו.

ד. בן-גוריון: אבל גם נהרו הפר החלטה של האו"ם. פה ישנה שאלה של כוח גדול של 400 מיליון איש.

היה דרוש לנו זמן והיה לנו יסוד להבין שיש לנו זמן, אם כי היסוד הזה הולך ומתערער. התקיימו שלוש שיחות בין אבן והאמרשילד. את הדו"ח של השיחה האחרונה קיבלתי רק הבוקר, ומסתבר שזו היתה שיחה גרועה והוא חזר בו מכל הדברים שהבטיח קודם. בשיחה הראשונה היה מובן מדבריו שהוא לא ידרוש מאתנו לא את עזה ולא את שרם-א-שיך. בשיחה השניה הוא קצת נסוג. הסברק על השיחה השלישית מוסר שזו היתה שיחה מלאה שנאה.

י. שכטר: אולי בעקבות ההסכם שהיה בין אייזנהאור לבין נהרו?

ד. בן־גוריון:

אינני יודע, יכול להיות. אף־על־פי־כן, אני מניח שיש לנו זמן, כי אני מניח שאבן יראה את דאלס. הבדוגז מצד האמריקנים לא היה כלפינו. אייזנהאור שלח שלוש אגרות בשעת הגיוס לפני שהתחילה הפעולה. אחר־כך שלח אגרת ואגרת זו התפרסמה והוא קיבל תשובה. התשובה לא היתה לפי החלטת עצרת האו״ם. החלטת עצרת האו״ם אמרה לסגרת לקווי שביתת־הנשק. אנחנו אמרנו שאנחנו נפנה את סיני. מובן שבשיחה האמרשילד תובע את זה. הוא דורש קיום החלטת או״ם על נסיגה לקווי שביתת־הנשק. אייזנהאור קיבל זאת, מצדו לא היתה על זה הערה, אבל יש להניח שזה לא מניח את דעתו. אחרי זה הוא שלח עוד מכתב ידידותי. הוא לא זקוק לחסדי ישראל. יכול להיות שאם אבא אבן יצליח להפגש עם דאלס הוא יצליח לשכנע אותו או על עזה או על שרם־א־שיך, ישנה אפשרות כזאת. כמה אנשים ב״סטייט דפרטמנט״ קיבלו את עמדתנו. אפילו הובר, שהיה הכי קשה, ואמר בשיחה עם נציג ישראל ואף כתב על זה שהם יוציאו אותנו מאו״ם You will be swallowed up in 2 months גם הוא שינה את דעתו. הוא מקבל עכשיו את ענין עזה. הוא הולך עודמעט, אבל יש לו עוד חדשיים לפעולה.

אבריאל שאל על הגורמים, אני רוצה להגיד לו שזה לא גורמים, אלא גורם — וזו אמריקה. המרשילד לא יעשה בניגוד לאמריקה. לכן אינני יודע עוד מה יהיה, אנחנו רוצים שיהיה לנו זמן עד כמה שאפשר כדי להשפיע על אנשים אלה, כי על כמה אנשים השפענו. אנחנו רוצים שהדבר ייסחב עד שיתכנס הקונגרס. ברגע אין לחץ של הקונגרס ואין לחץ משאר מוסדות השלטון. ב־3 בינואר מתכנס הקונגרס, ~~[illegible]~~ ומכינים את אנשי ~~הקונגרס~~ הקונגרס וסנטורים שהם ילחצו. אמנם הם לא יכולים להכריע, אבל יש הכרח לעשות זאת. אם יצליחו או לא — אינני יודע.

כיוון שאנחנו רוצים להרוויח זמן לא רצינו לנקוט נוסח חיובי שאנחנו יוצאים ויקבלו החלטה, שעד תאריך זה וזה מוכרחים לפנות או שהיינו נכנסים לקונפליקט עם או״ם או שהיינו מפנים, וחשבנו שזה יותר חמור.

לשאלת עזה — אילו היתה עומדת השאלה ישראל או מצרים בעזה אצלי אין שמץ של ספק — ישראל. אבל אם עומדת שאלה ישראל או או״ם — הענין לא כל־כך ברור. יש הרבה הגיון בדברי שלמה לביא. גם הממשלה בחרה ועדה, לא שתקבע את גורל עזה, אבל שתציע איזו תכנית. אינני מאמין שאפשר להתחיל בהשקיית 10,000 דונם, כפי שאשכול מציע, אבל אם יתחילו באיזו עבודה, חקלאית או כלכלית, יש לזה ערך. אבל אנחנו לא יכולים לדעתי כבר עכשיו להתחייב שאנחנו מקבלים על עצמנו 300,000 נפש. אין אנחנו מחוייבים לעשות זאת, יש לנו זמן.

ועוד דבר, אילו היתה ברירה, אילו אייזנהאור היה מציב ברירה: מה אתה בוחר בעזה או במצרי אילת — הייתי בוחר במיצרי אילת. שעזה תהיה בידי או״ם ומיצרי אילת יהיו בידינו, כי אם שם יהיה חלל ריק קשה יהיה למנוע את המצרים מלגשת לשם. בענין מיצרי אילת יש לנו נימוקים רבי משקל כלפי דעת־הקהל. פינוי תעלת סואץ יימשך חדשים. הנדו סרבלת מאד, יכול נאצר לעשות איזה ״קונץ״, אותו נאצר או נאצר אחר, הוא לא יכול עוד פעם להסתבך עם ממשלות ולסתום עוד פעם את הסואץ. לאחר שהעולם ראה כבר שאפשר לסתום את הסואץ אנחנו אומרים לעולם שיש אלטרנטיבה. אמנם לא מלאה, יען כי בצינור אי־אפשר להעביר כל מה שאפשר להעביר באניות, אפשר להעביר בו רק נפט, אבל דוקא הנוזל הזה הוא דבר חשוב להם. הענין הזה חשוב לא רק לנו, הוא חשוב להרבה מדינות. הנה דיבר על זה ספאק. לפי האינפורמציה שבידי פינו לא דיבר על סיני, דיבר מנדס פרנס ופינו נענע בראשו. אני יכול גם להבין את השיקולים שלו, כי הוא שואל את עצמו: מנין ניקח את הנפט. אם זה נפט אמריקני, אז אינו זקוק לצינור, אבל אם זה נפט פרסי או נפט ערבי, הם יכולים להגיד: דרך צינור ישראל לא ניתן לכם להעביר. לכן הוא לא ממהר כל־כך לדבר על זה. אבל יש ערך לדבר שמנדס פרנס, שרק לפני זמן קצר תקף פעולה זו, מדבר על זה. גם ספאק דיבר על זה.

לכן אנחנו רוצים להרוויח זמן, וכדי להרוויח זמן הכרחי לנו הנוסח השלילי, אם כי אין בטחון שסחר־מחרתיים לא נצטרך לשנות. דיין גמר עם ברנס שבעוד שבועיים לפי ההסכם אנחנו צריכים להגיע ל־50 קל״מ מערבית מאל־עריש. ברנס הודיע להמרשילד והמרשילד קפץ. השאלה היתה גם ביחס לאל־עריש. חשבנו שאם האפקלים הפוליטי יוטב באמריקה ונצליח לרכוש כמה מדינות של אמריקה הלטינית — ונעשתה שם פעולה במידה ידועה מוצלחת, לא בכל מקום הצלחנו, אבל במדינות אחדות כן, למשל באורוגואי, אם כי המשלחת של אורוגואי באו״ם התייחסה לזה מאד בשלילה. הבאנו את ממשלת

ד. בן-גוריון:

אורוגוואי לכך שהיא נתנה תשובה. נעשתה פעולה חשובה. הירות ויהיה לנו זמן עד ראשית השנה האזרחית, בינתיים נגיע לאל-עריש, אולי אז נוכל להעמיד את התנאים האלה: מה עם החלטות או"ם בנוגע לנאצר? נאצר מפר את מגילת או"ם ואת החלטות או"ם מלפני 5 שנים, ואת אמנת קושטא. להחלטה האחרונה של מועצת הבטחון האמרשילד מצא היתר, כי אנחנו הודענו שקווי שביתת הנשק אינם קיימים. אבל ישנה ההחלטה האחרונה של מועצת-הבטחון שנתקבלה בהסכם עם הרוסים. חשבנו שאם יוטב האקלים - נפעל. אנחנו לא נזוז אם נדע שיש לנו "בעקינג" בינלאומי. נאצר מודיע לעולם שלישראל לא יתן חופש מעבר, פעולות הפדאיון נמשכות, יש מצב מלחמה ובמצב כזה ישראל לא תתקיים. כל זמן שהוא לא ישנה ולא יכריחו אותו מטעם או"ם לשנות את עמדתו אנחנו לא נזוז.

זו החלטה נחושה. נשמור לנו אפשרות זו. לפי המברק האחרון איני כל-כך בטוח שהזמן הזה יינתן לנו, יען כי האמרשילד אינו מקבל את ההסכם שנחתם בין ברנס לדיין. בינתיים חיילינו עוד נסוגים. נסוגים לפי שעה אל שני צירים: הציר אל-עריש-קנטרה-אבו-עגילה-איסמעליה. ברנס הסכים שנשאר במיתלה. כנראה שכאן קנדה משפיעה עליו. הוא היה במצרים וראה איך הם מתנהגים. לברנס לא כל-כך חשוב להוציא אותנו משם מהר. דיין אמר לו שיש לנו אנשים בשרם-א-שיך, שאין אין מים ואין מזון, הדרך היחידה שאפשר להביאם לשם זה דרך מתלע, אם אנחנו יוצאים משיני הוא מוכרח להרשות לנו להשאר שם. הוא אמר: טוב, תשארו. הוא מדווח על-כך להאמרשילד וזה קפץ ואמר: מה? גם מתלע. זה ליד התעלה. אנחנו נשארנו בשאר המקומות וחשבנו שנרוויח זמן.

לדעתי אנחנו לא מוכרחים לקבל החלטה סופית. איני מקבל את דברי אביגור שעזה בידי או"ם זה סיוט. זה לא נכון. איני מקבל את הדיבור על סיוט. לדעתי אסור לדבר כך. אין לך בטחון שלא תשנה את הגבולות המזרחיים במהרה, אז תטע בלב העם ובלב הנוער שזה סיוט?

<u>ש. אביגור</u>: אני רציתי לומר רק זאת, הרצועה הצרה של שפת הים, זה דבר שקורא לעולם ולמדינות הערביות הסובבות אותנו לבטל את ישראל.

<u>ד. בן-גוריון</u>: אבל אלמלא הערבים עזרו לנו הגבולות היו יותר נוראים. רק בעזרת הערבים יש לנו גבולות אלה. אתה זוכר מה הגבולות שהסכמנו לקבל לפי החלוקה?

<u>מ. שרת</u>: הסכמנו לכך על-מנת שתהיה אחדות.

<u>ד. בן-גוריון</u>: זו היתה מדינה קטנה יותר מעכשיו עם 600,000 ערבים בתוכה ובלי ירושלים.

<u>מ. שרת</u>: אבל לא הסכמנו לגבולות ההם על-מנת שנצטרך להגן עליהם.

<u>ד. בן-גוריון</u>: קיבלנו את המדינה ההיא עם ירושלים בינלאומית ו-600,000 ערבים. גם זה היה אחד השיקולים. חשבתי שאולי הערבים יעזרו לנו גם בזה. קצת נאצר עזר בזה שהוא שלח פדאיון נגד האנגלים. זה פרסם את הדבר. עד עכשיו זה לא עשה רושם בעולם. כרגע העולם יודע מה זה פדאיון במקצת על-ידי פעולותיו במצרים, וגם במקצת בגלל זה שקודם לא היו מעוניינים לתת פרסום לדבר.

אני מוכרח לציין עוד סכנה אחת. לאחר שהכרישים יצאו אני מפחד שהם יצטרפו לאויבינו, כי מעמדם מתערער במזרח-התיכון, הם יצטרכו לשמור על משהו, אם על נורי ואולי על ירדן. אם כי זה יהיה הדבר הכי נבזה שהם יעשו, אבל הם מסוגלים לעשות זאת, כי הם יודעים שאנחנו אנשים הגונים.

הירות והזמן חשוב לנו מאד אמנו - נוסח שלילי. אמנם בנוגע לעזה יש דעות שונות. אצלי יש ספיקות אם אפשר שאנחנו נעשה שם פעולות ויהיה שלטון שלנו ויחד עם זה או"ם ישב שם. ענין הפחד הזה שרצועת עזה תוספת למדינה אין לזה שחר. זה יהיה פיקוח של האו"ם. גם פה רוצים להרוויח זמן ולקבוע עובדות. המשפט שם יותר בסדר, הרפואה יותר בסדר ואם "מקורות" תצליח להשקות שם קצת אדמה, דבר זה יוצר אחיזה של האדמיניסטרציה שלנו שם, וגם אם יהיה שם או"ם פירוש הדבר רק פיקוח של האו"ם. אבל נראה.

הירות וכאן יושבים חכמי ציון נוכל להחליט גם בעוד שבוע. אותה הכרעה שיש לנו עכשיו תהיה לנו בעוד שבוע. למרות שהחברים שללו את הנוסח השלילי אני חושב שהנוסח השלילי הזה הוא נכון.

/17

מ. שרת: מה שאשכול הציע זה לא סתם לגשת להשקות אדמה, הוא הציע החלטה מדינית והכרזה עליה.

ד. בן-גוריון: כל פעולה בעזה זו הכרזה מדינית.

פה אני צריך לציין עד לאן הולך משוא הפנים של האמרשילד. אחרי המקרה ברפיח הוא רצה לשלוח ועדה. אמרנו לא. הוא שלח שני אנשים. הם ביקרו בכל המקומות, שמעו את הערבים וכתבו דו"ח חיובי. הוא גנז אותו זה יותר משבוע ימים. הוא איננו מפרסם אותו. אבל לא בידינו למנוע מזכיר כללי לאו"ם. (ד. יוסף: אפשר לתקוף אותו). אני חושב שצריך לתקוף אותו. אבל חברינו באנגליה ובאמריקה אומרים שלא. אם הם אומרים שלא, והם עומדים במערכה, איני רוצה לעשות זאת. אנחנו בצטרך כל פעולה חיובית שאפשר לעשות ברצועה עזה באילו זה חלק מישראל, לא לקחת על עצמנו אחריות כבר עכשיו, יען כי אם אנחנו מכריזים שלא נישא באחריות לפליטים יקומו עלינו. כל זמן שאפשר להרוויח זמן צריך להרוויח זמן בשביל לרכוש לבבות. והי מלחמה על נפשות של אנשים. אם לא נרכוש שני האנשים האלה אז נתכנס ונחליט מה לעשות. נדמה לי שהתכסים שהלכנו בו עד עכשיו היה נכון וצריך להמשיך בו.

ל. אשכול: צריך להחליט על הצעתי.

ד. בן-גוריון: אם אפשר להתחיל לעשות זאת צריך לעשות זאת, אבל צריך להכין תכנית. כך יווצר קשר כלכלי עם ישראל. גם ענין הציבור יכול להועיל. אם צרפת תשלח ציבור גדול אז יתחזק מעמדנו בשרם-א-שייך. לא צריך להכין תכנית גדולה שלא נוכל להגשים אותה. צריך להכין תכנית קטנה להשקיית 5000 דונם, אלף דונם, אבל שציבור המים שיזורם אליהם יהיה בידינו.

ל. אשכול: נטפל בתכנית כזאת, אם רק יימצאו שם ערבים שירצו לעשות זאת.

יו"ר ג. יוספטל: בזה נסיים היום.

## הישיבה ננעלה

21.12.56 לצ